

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Мажарова Дмитра Володимировича на тему «Моделі оцінювання ефективності функціонування банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дослідження і отриманих результатів. Оцінка ефективності функціонування банків відіграє значну роль у забезпеченні неперервності процесів суспільного відтворення та економічного зростання, а відтак теоретичне дослідження особливостей відносин банків із суб'єктами господарювання та фізичними особами є важливим напрямом наукового обґрунтування процесу удосконалення цих відносин в умовах ринкової трансформації економіки. Виходячи із того, виникає необхідність в передбаченні стабільного розвитку банків, зокрема в їх платоспроможності, ліквідності, а також в дотриманні допустимого ступеня ризику за різними видами їх діяльності. Від так належне оцінювання, прогнозування та моделювання ефективності функціонування банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища потребують належного науково-практичного дослідження та обґрунтування

Вказані обставини визначають актуальність дослідження основних проблем діяльності банків в умовах ринкових перетворень в економіці з метою розробки шляхів оптимізації функціонування як банківської системи, так і фінансових ринків загалом. Це обумовлює високу актуальність теми дисертаційної роботи Д.В. Мажарова.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Мажарова Дмитра Володимировича виконана в рамках тем Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка: «Моделі та інформаційно-комунікативні технології управління складними соціально-економічними системами» (державний реєстраційний номер 0117U005401), в межах якої автором розроблено інструментарій оцінювання та управління ефективністю банківської діяльності на основі SFA моделей та «Соціально-економічні системи в умовах глобалізації: проблеми моделювання та управління» (державний реєстраційний номер 0116U008869), в межах якої автором розроблено системи математичних моделей оцінювання ефективності роботи банку на основі використання DEA моделей (Довідка 1644-А від 24.11.2020).

3. Наукова новизна отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у формуванні теоретико-методологічного підґрунтя та практичного інструментарію моделювання оцінки ефективності функціонування банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища.

Основні положення, які визначають наукову новизну дисертації, такі:

- розроблено систему моделей панельної регресії на основі узагальненого методу найменших квадратів, яка дає змогу визначити фактори, що справляють статистично значущий вплив на показники ефективності діяльності українських банків;

- побудовано схему причинно-наслідкових зв'язків між показниками ефективності та прибутковості банківської діяльності на основі тесту Грейджера на причинність, що дало змогу визначити пари показників ефективності та прибутковості;
- удосконалено підхід до оцінювання ефективності діяльності банків, в основу якого покладено визначення ефективності як середнього значення оцінок ефективності на основі DEA моделей, що дало змогу отримати узагальнені оцінки ефективностей із змінними VRS та постійним CRS ефектом масштабу для посередницького та прибуткового підходів;
- удосконалено підхід до оцінювання ефективності роботи банківських установ на основі інтегрального показника, який було отриманого у вигляді зваженої суми показників ефективності на основі DEA підходу, показників ефективності операційної роботи банку, показників ефективності використання ресурсів банку, показників стійкості та ризику;
- дістали подальшого розвитку методи оцінювання ефективності за прибутком та за витратами українських банків на основі посередницького підходу та аналізу стохастичних границь.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Використання результатів роботи.

Беззаперечну теоретичну цінність становлять наступні результати, наведені в дисертації:

- систематизовано та узагальнено існуючі науково-методичні підходи, що використовуються при визначенні та оцінюванні ефективності діяльності банку;
- розроблено моделі оцінювання ефективності українських банків на основі **SFA-аналізу**;
- проаналізовано особливості використання коефіцієнта CIR як міри ефективності діяльності банку;
- розроблено підхід до оцінювання ефективності роботи банків, який узагальнює результати різних DEA моделей на основі посередницького та прибуткового підходів;
- проаналізовано ефективність масштабу діяльності українських банків з допомогою DEA - аналізу;
- проведено дослідження причинно-наслідкових зв'язків між прибутковістю та ефективністю в банківському секторі України;
- побудовано економетричні моделі залежності мір ефективності банківського бізнесу від фінансових показників діяльності банків;
- розроблено модель інтегральної оцінки ефективності діяльності українських банків.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується тим, що розроблені теоретико-методологічні положення доведені до рівня практичних рекомендацій, спрямованих на оцінювання ефективності функціонування банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища.

Значимість результатів дослідження підтверджена довідкою про їх практичну цінність в АБ «Укргазбанк» при визначенні факторів, які справляють статистично значущий вплив на ефективність фінансової установи та врахування причинно-наслідкових зв'язків між різними показниками діяльності банку при прийнятті управлінських рішень (Довідка № 87/88 від 20.11.2020 р.).

Науково-практичні результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка при викладанні дисциплін: "Дослідження операцій", "Фінанси та кредит", "Моделювання економіки" та "Прикладна економетрика" (Довідка № 1643-А від 24.11.2020 р.).

5. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі економіки та менеджменту Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Науковий керівник – д.е.н., професор Кишакевич Б.Ю.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Мажарова Д.В. є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Внесок автора в роботи, виконані у співавторстві, відображено в переліку опублікованих праць за темою дисертації.

6. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

За результатами досліджень опубліковано 19 наукових праць, серед яких 8 статей у наукових фахових виданнях, 2 публікації у міжнародних виданнях, 9 тез доповідей в збірниках матеріалів конференцій.

Статті у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Мажаров Д.В. Ефективність діяльності банків: економічна сутність та методи оцінювання. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: економіка і менеджмент.* № 22. 2016. С. 200-204. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_22_45

2. Мажаров Д.В., Кишакевич Б.Ю. Перспективи розвитку регіональних банків в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство».* Випуск 14, Частина 1. 2017. с.127-132. *Особистий внесок автора: зроблено статистичний аналіз діяльності банків у регіональному розрізі.* <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/16743>

3. Мажаров Д.В., Кишакевич Б.Ю. Застосування SFA-моделювання для оцінювання ефективності банківської діяльності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* Випуск 6 (11). 2017. С. 386-390. *Особистий внесок автора: розроблено SFA модель оцінювання ефективності банківської діяльності.* <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/5335>

4. Мажаров Д.В. Оцінка ефективності за прибутком українських банків на основі SFA-моделей. *Економічний простір*. №132. 2018. С. 118-129. <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/36>

5. Мажаров Д.В. Оцінка ефективності українських банків на основі DEA моделей. *Економічний простір*. №136. 2018. С. 147-158. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/957>

6. Мажаров Д. В. , Кишакевич Б. Ю. Оцінювання ефективності масштабу діяльності українських банків за допомогою DEA-аналізу. *Проблеми економіки*. № 4 (38). 2018. с. 233-240. *Особистий внесок автора: розроблено метод оцінювання ефективності банків як середнє значення DEA оцінок ефективності*. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2018_4_28

7. Мажаров Д.В. Дослідження причинно-наслідкових зв'язків між прибутковістю та ефективністю в банківському секторі України. *Економічний форум*. №3. 2019. с. 174-180. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2019_3_29

8. Мажаров Д.В. Проблемні аспекти використання коефіцієнта CIR як міри ефективності банківської діяльності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського Серія: Економіка і управління*. Том 31 (70). № 5. 2020. с. 86-92. http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_5/16.pdf

Публікації у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до ОЕСР/ЄС:

9. Mazharov D., Kyshakevych B. , Prykarpatsky A. Granger causality analysis of profitability and efficiency in ukrainian banking sector. *Advances in Economics, Business and Management Research, volume 95. 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019)*. Atlantis Press, September 2019. p. 86-91. *Особистий внесок автора: запропоновано підхід до аналізу каузальності між прибутковістю та DEA показниками ефективності з допомогою тесту Грейнджера* <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.16>.

10. Mazharov D. , Kyshakevych, B. A stochastic frontier analysis of Ukrainian banks efficiency. *Scientific Journal of Polonia University*. 31(6). 2018. с. 27-40. *Особистий внесок автора: запропоновано SFA модель оцінювання ефективності за витратами українських банків*. <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/307/286>

За матеріалами конференцій:

11. Мажаров Д.В., Кишакевич Б.Ю. Проблемні аспекти визначення економічної сутності ефективності діяльності банку. *Сучасний стан і тенденції розвитку економіки країни: Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 16 грудня 2016 р. *Особистий внесок автора: запропоновано власне трактування ефективності банківського бізнесу*.

12. Мажаров Д.В., Кишакевич Б.Ю. Методи оцінювання ефективності діяльності банків. *Актуальні проблеми сучасної науки: Збірник четвертої науково-практичної конференції викладачів та студентів інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій*. Дрогобич 2017. с.14-

18. *Особистий внесок автора: проаналізовано сучасні підходи до аналізу ефективності роботи банку.*

13. Мажаров Д.В., Кишакевич Б.Ю. Проблемні аспекти функціонування регіональних банків в Україні. *Механізми, стратегії, моделі та технології управління економічними системами за умов інтеграційних процесів: теорія, методологія, практика. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції.* Хмельницький, 6-8 жовтня 2017 р. с.149-151. *Особистий внесок автора: зроблено статистичний аналіз роботи регіональних банків.*

14. Мажаров Д.В., Кишакевич Б.Ю. Параметричні методи оцінювання ефективності діяльності банків. *Актуальні проблеми моделювання та управління соціально-економічними системами в умовах глобалізації: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції.* ДДПУ ім. Івана Франка, 11 травня 2018 р. *Особистий внесок автора: проаналізовано особливості застосування параметричних моделей для оцінювання ефективності роботи банку.*

15. Мажаров Д.В. Аналіз ефективності функціонування українського банківського сектору на основі DEA-моделей. *Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених та студентів "Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика,* 27 листопада 2018 р. с. 80-82.

16. Мажаров Д. В. Оцінювання ефективності діяльності банків на основі SFA-моделей. *Актуальні проблеми економіки та менеджменту: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції.* Східноукраїнський інститут економіки та управління. Запоріжжя, 16 лютого 2019 року. с. 82-85.

17. Мажаров Д.В. Аналіз взаємозв'язку між прибутковістю та ефективністю українських банків. *Актуальні проблеми сучасної науки: збірник VI Міжнародної науково-практичної конференції викладачів та студентів навчально-наукового інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій.* Редакційно-видавничий відділ, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка 2019. С. 85-88.

18. Мажаров Д.В., Кишакевич Б.Ю.. Взаємозв'язок прибутковості та ефективності операційної діяльності українських банків. *Цифрова економіка. Збірник матеріалів II національної науково-методичної конференції 17-18 жовтня 2019 року.* КНЕУ. с. 568-571. *Особистий внесок автора: проаналізовано причинно-наслідкові зв'язки між коефіцієнтом CIR та показниками прибутковості.*

19. Мажаров Д.В. Аналіз причинно-наслідкових зв'язків між рентабельністю активів та капіталу із операційною ефективністю банку. *Актуальні проблеми сучасної науки. Збірник VII міжнародної науково-практичної конференції викладачів та студентів навчально-наукового інституту фізики, математики, економіки та інноваційних технологій.* Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка 2020. с. 53-55.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Мажарова Дмитра Володимировича на тему «Моделі оцінювання ефективності функціонування банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища» є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагоме теоретичне і практичне значення. Дослідження виконане здобувачем особисто, отримані результати свідчать про достатній рівень наукової підготовки автора. Мажаровим Д.В. зроблено значний науковий внесок у вирішення питань, які мають важливе значення для економічної науки і практики. Дослідження містить обґрунтовані і достовірні висновки та пропозиції. За змістом та оформленням робота відповідає встановленим вимогам.

Представлена дисертаційна робота Мажарова Д.В. відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам пп. 9, 10, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

Дисертаційна робота Мажарова Дмитра Володимировича на тему «Моделі оцінювання ефективності функціонування банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища» рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 «Економіка».

Резцензенти:
підпис *Л.І. Дмитришин* *І.В. Буртняк*
Начальник відділу кадрів
Державного вищого навчального закладу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної кібернетики

Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри економічної кібернетики
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Л.І. Дмитришин
Л.І. Дмитришин

І.В. Буртняк
І.В. Буртняк